

Fazil Say

Turkse meester speelt Debussy, Ravel, Mozart en eigen werk

Programma

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Sonate in A, KV331

Tema: Andante grazioso

Menuetto - Trio

Alla Turca: Allegretto

Claude Debussy (1862-1918)

Uit: Préludes, Boek I (1909/10)

La fille aux cheveux de lin

La cathédrale engloutie

La danse de Puck

Minstrels

Claude Debussy

Uit: Suite bergamasque (1905)

Clair de lune

Maurice Ravel (1875-1937)

Uit: Miroirs (1904/05)

Noctuelles: Très léger

Oiseaux tristes: Très lent

Pauze

Fazil Say (*1970)

Sonate op. 99 'Yeni hayat' (New Life) (2021)

Introduction & Allegro

Pesante

Finale

4 Balladen:

Nazim op. 12 nr. 1

Ses op. 40b

Kumru op. 12 nr. 2

Winter Morning in Istanbul op. 51b

Kara Toprak (Black Earth) op. 8 (1997)

Jazz Fantasies:

Summertime

Paganini Jazz

Alla Turca Jazz

Programmatoelichting

Mozarts *Sonate* in A, KV331 is die van het fameuze rondo *Alla turca*. Dat is geen later verzonnen bijnaam, Mozart schreef het er zelf bij. Turkse muziek was eind 18e, begin 19e eeuw in Wenen mode. Opzwevende Janitsarenmuziek met abrupte stemningswisselingen. Je vindt het ook terug in Mozarts *Vijfde vioolconcert*, eveneens in de finale. Opvallend, het slotdeel van deze sonate in majeur begint in mineur. En ook markant, dat Mozart met de volgorde van de geijkte sonatevorm goochelt: als eerste een langzaam deel (zijn verreweg langste sonatedeel ooit), als tweede het gematigde *Menuet* en het *Alla turca* is dan snel. Mooi cumulatief.

De titel van **Debussy's** prelude *La fille aux cheveux de lin* (Het meisje met de linnen haren) verwijst naar een van de *Chansons écoissaises* van Lecomte de Lisle; Debussy schreef ook een lied op dit gedicht. In *La cathédrale engloutie* wordt in

muziek de oude Keltische legende verteld over de verzonken kathedraal van de stad Ys, die 1500 jaar geleden in de Britse golven wegzank als straf voor haar ongelovige inwoners. Van tijd tot tijd verschijnt hij weer boven water. Suggestief weergegeven... Een nogal ondefinieerbare stijl heeft *La danse de Puck* – sprookjesmuziek, beetje Mendelssohn. In *Minstrels* richt Debussy zich tot het type mensen met hoge hoed, zwartgemaakte gezichten en witte getailleerde jassen: de music hall artiesten van ongeveer een eeuw geleden. – De beroemde *Clair de lune* is uit *Suite bergamasque*. Debussy reist terug in de tijd: naar het Italië van de commedia dell'arte, het hof van Lodewijk XIV, de grote klavecijnisten Rameau en Couperin.

Van nature een mens van orde en regelmaat, hoefde Maurice **Ravel** zich niet aan traditionele vormschema's te binden.

Hij kon streven naar optimale losheid, de vorm kwam vanzelf. Zeer vrij het vijfdelige *Miroirs* (Spiegels). Het eerste deel, *Noctuelles*, is een soort muzikale verbeelding van vliegende motten; vrij origineel om een cyclus mee te starten. Het tweede deel *Oiseaux tristes* noemde Ravel zijn meest revolutionaire werk tot op dat moment (1905). Dat waren zelfs zijn beste vrienden met hem eens: met het ontbreken van aanknopingspunten, bv. het herhalen van een motief, jaagde hij ze tegen zich in het harnas. De strekking van het stuk is overigens sympathiek: '[Ik] wek vogels tot leven die zich tijdens de vreselijkste uren van een hete zomer hebben verloren in de verdoving van een somber woud.'

Geboren in Ankara, later wonend in Düsseldorf, Berlijn, New York en nu weer in Istanbul, is Fazil **Say** iemand van twee werelden: de oosterse en de westerse. Zijn muziek: een rapsodische, fantasieachtige basisstructuur; beweeglijk, dansend ritme, syncopen; continue puls; en een weelde aan melodische ideeën, vaak afgeleid van volksmuziek uit Turkije en buurlanden. De sonate *After Life* schreef Say 'om uit te voeren op mijn eerste concert sinds de corona-epidemie in juli 2021. Het werk draagt gedachten over de onzekerheid en angst waarin we leven en de hoop weer tot het gewone leven terug te keren. In feite is het een lied over de overgang van de pandemische periode naar het gewone leven. Het is zowel de angst die we hebben ervaren als het goede nieuws dat we weer op het podium staan.'

Say's ballades zijn bespiegelingen van meer of minder verstopte literaire en biografische onderwerpen. In *Nazim*, helemaal op witte toetsen, roept hij de Turkse schrijver Nazim Hikmet tot leven, die wegens zijn communistische idealen in Turkije werd vervolgd en zelfs gevangengezet.

SES is gebaseerd op het gedicht *The Pain of Sivas* van Aziz Nesin; het is een fragment uit een werk voor drie sopranen, piano en percussie. De melodie voor *Kumru* ('duif') had Say al jaren in zijn hoofd; toen in 2000 zijn dochtertje Kumru werd geboren, gebruikte hij hem voor een ballade die hij aan de kleine opdroeg. *Winter Morning in Istanbul*: is atmosferisch, zeer romantisch, Chopin-achtig, en duidelijk g mineur.

De voedingsbodem van *Kara Toprak* (Black Earth) van de toen 27-jarige Say, is het populaire Turkse lied *Sadik Yarim Kara Toprak* van Asik Veysel over eenzaamheid en verlies; gebleven is alleen de zwarte aarde, de kleur van het landschap in de geboortestreek van de dichter. In Say's geval wordt het een 'lied der eenzaamheid' van de pianist als hedendaags kunstenaar. À la John Cage dempt de linkerhand de snaren af en zorgt zo voor een kenmerkende klank, die refereert aan het timbre van het Turkse snaarinstrument de saz. Tot slot gaat Say los in drie genoteerde improvisaties. (Stephen Westra)

'Gecomponeerde muziek wil als een improvisatie tevoorschijn komen en componeren is al improviseren in zichzelf', vertelde **Fazil Say** in een interview. De Turkse meesterpianist voelt zich als een vis in het water bij welke manier van muziek maken dan ook. Het voormalig wonderkind, zoon van een romanschrijver, omschrijft zichzelf als een verhalenverteller in muziek. Say, geboren in Ankara in 1970, raakt al meer dan 25 jaar de harten van publiek en critici. Concerten met deze artiest zijn 'anders', wordt gezegd. Open, direct en opwindend; hij spreekt direct tot het hart. In zijn karakteristieke, toegankelijke en meeslepende stijl, componeerde Say inmiddels meer dan 100 succesvolle werken. Een zeldzaam hedendaags voorbeeld van de in de 19e eeuw zo frequent voorkomende 'pianist-componist'.

Binnenkort in Muziekgebouw Eindhoven

Za 25 okt 2025

Ivo Pogorelich

Andere natuurwetten

Zo 9 nov 2025

Jaeden Izik-Dzurko

Winnaar Leeds International Piano Competition 2024

Do 4 dec 2025

Elisabeth Leonskaja

Schuberts laatste pianosonates

Zullen we Vrienden worden?

M-Friends draagt bij aan het voortbestaan van onze mooie concertzaal en ondersteunt de realisatie van bijzondere projecten. Voor een paar tientjes per jaar ben je al Vriend en natuurlijk krijg je daar ook iets voor terug! Scan de QR-code, lees meer over de voordelen en meld je aan.

Onze concerten worden mede mogelijk gemaakt door:

ASML

EINDHOVEN